

EXODUS

13-14

De instelling van Israëls gedenkrituelen
en Gods bevrijding van het volk door de
Rode Zee.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/exodus/13-14

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Eerstgeborenen en het ritueel van Exodus 13	4 min	4
2	Het feest als les voor volgende generaties	2 min	6
3	De symbolische waarde van rituelen	2 min	7
4	Vreemde handelingen als geheugensteun	2 min	8
5	Kerst- en paasgebruiken als rituelen	2 min	9
6	Een teken op hand en voorhoofd	2 min	10
7	Gebedsriemen en de bedoeling van de wet	3 min	11
8	Het merkteken van meester en dienaar	5 min	12
9	Het vrijkopen van de eerstgeborenen	2 min	15
10	Reine en onreine dieren als beelden	3 min	16
11	De ezel en het plaatsvervangende lam	2 min	18
12	Rituelen scheppen leermomenten	2 min	19
13	God vermijdt de weg van de Filistijnen	3 min	20
14	Handelsroutes en de route door de Sinaiï	4 min	22

15	De beenderen en geschriften van Jozef	2 min	23
16	De wolk- en vuurkolom als Gods leiding	3 min	25
17	De ligging van de doortocht door de zee	3 min	27
18	De farao zet de achtervolging in	3 min	28
19	Israëls angst en Gods reddingsbelofte	3 min	30
20	God verhardt en beschermt met de wolk	4 min	32
21	De Rietzee en de diepte van het water	2 min	34
22	De landbrug en de muren van water	3 min	36
23	De Egyptenaren rijden de zee in	2 min	37
24	De ondergang van het Egyptische leger	3 min	39
	Om verder te lezen		40

1

Eerstgeborenen en het ritueel van Exodus 13

Voor iemand die gewoon geniet van het doorlopende verhaal van dit alles, kan het lijken alsof het verhaal in delen van hoofdstuk 12 en 13 verzandt. Het verhaal is interessant en heeft veel boeiende kanten, maar God en Mozes besteden hier bijzondere aandacht aan het doorgeven van bepaalde rituele zaken die van belang zijn voor het latere leven van Israël. We zitten midden in de climax van het verhaal. We hebben een bijzonder boeiende beschrijving van de tien plagen gehad. De tiende is de meest dramatische, waarbij de farao zelf gebroken wordt en zijn harde hart verbrijzeld is. Nu laat hij het volk gaan zonder enige voorwaarde; hij laat hen gewoon gaan. Ze vertrekken dus in allerijl, en we weten zelfs al dat hij opnieuw van gedachten zal veranderen. Ze moeten daar echt snel weg. Dit is het spannende moment van het drama.

Precies op het spannendste moment is het alsof er in hoofdstuk 12 een pauze wordt ingelast om uitvoerig te bespreken hoe de viering van het Pascha jaar na jaar in alle toekomstige generaties van Israël gehouden moet worden. Het is een logische plek om dat te behandelen, want het gaat over de eerste werkelijke gebeurtenis van het Pascha die zij herdenken. Er volgt dus een uitweiding: zo zullen zij het ieder jaar doen. Maar ook al is het een logische plek, het onderbreekt beslist het ritme van het verhaal.

We zullen zien dat hoofdstuk 13 dat ook doet. De eerstgeborenen van Israël werden gespaard door het bloed aan de deurposten, want zonder het bloed zouden de Israëlieten hun eerstgeborenen hebben verloren, net als de Egyptenaren. Op iedereen in Egypte die eerstgeboren was, rustte een doodvonnis. Maar de eerstgeborenen van de Israëlieten werden gespaard doordat het bloed werd aangebracht. Daarom eist God de eerstgeborenen op als datgene wat Hem rechtmatig toekomt. De Israëlieten zijn hun eerstgeborenen aan God verschuldigd. Daarom zou voortaan in Israël het eerstgeboren kind en het eerstgeboren jong van ieder dier aan de Heere worden gewijd.

Hoofdstuk 13 gaat daarop in. Net zoals hoofdstuk 12 een uitweiding bevatte over de blijvende gebruiken van Israël in verband met het Pascha, bevat hoofdstuk 13 een soortgelijke uitweiding over een blijvend gebruik van Israël: binnen die godsdienst zullen de eerstgeborenen altijd aan God worden gewijd. In vers 17 wordt het verhaal weer opgepakt. Maar zoals ik al zei: voor iemand die gewoon het verhaal en het drama volgt, kunnen deze gedeelten over wat we Joods ritueel zouden kunnen noemen, die hier worden uitgelegd, aanvoelen alsof het verhaal verzandt en tot stilstand komt op het moment dat de spanning het hoogst is.

In hoofdstuk 13 staat:

Toen sprak de HEERE tot Mozes: Heilig voor Mij alle eerstgeborenen: alles wat de baarmoeder opent onder de Israëlieten, van de mensen en van het vee, dat behoort Mij toe.

EXODUS 13:1-2

De uitdrukking zul je van tijd tot tijd in de wet tegenkomen. Daarmee wordt niet ieder kind bedoeld dat uit de baarmoeder komt. Het eerste kind dat een baarmoeder voortbrengt, is het kind dat de baarmoeder opent. De baarmoeder is gesloten totdat er één nakomeling, dierlijk of menselijk, wordt geboren. Die eerstgeborene is degene die de baarmoeder opent. De baarmoeder wordt maar één keer geopend, hoeveel andere kinderen er daarna ook komen. Hij zegt:

Alles wat bij de Israëlieten als eerste uit de moederschoot komt, is van Mij, of het nu een mens of een dier is.

En:

2

Het feest als les voor volgende generaties

Daarna zei Mozes tegen het volk: Gedenk deze dag, waarop u uit Egypte, uit het slavenhuis, vertrokken bent, want de HEERE heeft u met sterke hand van hier uitgeleid. Daarom mag wat gezuurd is, niet gegeten worden. Vandaag vertrekt u, in de maand Abib.

EXODUS 13:3-4

Hij neemt dit dus opnieuw door:

Het zal gebeuren, als de HEERE u gebracht heeft in het land van de Kanaänieten, Hethieten, Amorieten, Hevieten en Jebusieten, dat Hij uw vaders gezwoeren heeft u te geven, een land overvloeiend van melk en honing, dat u dan in deze maand dit dienstwerk zult verrichten: Zeven dagen moet u ongezuurde broden eten, en op de zevende dag zal er een feest zijn voor de HEERE. Zeven dagen lang moeten er ongezuurde broden gegeten worden. Wat gezuurd is, mag bij u niet gezien worden, ja, geen zuurdeeg mag er in heel uw gebied bij u gezien worden. En op die dag moet u uw zoon vertellen: Dit gebeurt om wat de HEERE voor mij gedaan heeft, toen ik uit Egypte vertrok. En het moet voor u als een teken op uw hand zijn, en als een herinnering tussen uw ogen, opdat de wet van de HEERE op uw lippen is, want de HEERE heeft u met sterke hand uit Egypte geleid. Daarom moet u deze verordening in acht nemen op de daarvoor vastgestelde tijd, van jaar tot jaar.

EXODUS 13:5-10

Dit is gewoon een herhaling van wat er in hoofdstuk 12 stond. De bespreking van de eerstgeborenen die aan de Heere worden gewijd, komt hierna, vanaf vers 11. Maar ik wil nogmaals wijzen op de rol die rituelen speelden in de opvoeding van kinderen in het Joodse gezin.

3

De symbolische waarde van rituelen

Ik ben anders ingesteld: ik heb niet zoveel met rituelen. Ik ben niet erg ceremonieel ingesteld. Ik zeg niet dat het verkeerd is om ceremonieel ingesteld te zijn. Sterker nog, soms denk ik dat er misschien iets in mijn persoonlijkheid ontbreekt, omdat rituelen en ceremoniën niets met mij doen. Telkens wanneer ik hoor over evangelische mensen die de overstap maken naar de oosters-orthodoxe kerk of het rooms-katholicisme, kan ik dat gewoon niet begrijpen. Niet omdat ik heel kritisch sta tegenover die religies, maar omdat ik niet begrijp wat de aantrekkingskracht ervan is. Al dat ritueel doet mij niets. Maar voor sommige mensen doet het kennelijk wel iets, misschien voor de meeste mensen. Ik ben bereid toe te geven dat ik de vreemde eend in de bijt ben. Rituelen doen mij niets, maar kennelijk waren ze belangrijk in Gods gedachten. Misschien was de reden wat Hij hier steeds noemt: de opvoeding van je kinderen.

Het ligt in de aard van een ritueel dat je handelingen verricht die geen enkele praktische waarde hebben. Hun waarde is symbolisch. Het heeft geen praktische gezondheidswaarde om zeven dagen lang geen zuurdesem te eten, vooral niet als je de rest van het jaar wel zuurdesem eet. Daar zul je geen enkel gezondheidsvoordeel van ondervinden. Het biedt geen enkel voedingskundig voordeel. Er is niets praktisch aan. Het is symbolisch. Het is een gedenkteken.

En zo is het ook met heel het ritueel van de offers, de heilige dagen van Israël, de sabbatsviering en al het andere. Alle rituelen zijn gedenktekens. Ze zijn symbolisch. Een aantal keren lezen we dat God zegt:

Het zal gebeuren, als uw zoon u morgen vraagt: Wat is dit? dat u tegen hem zult zeggen: De HEERE heeft ons met sterke hand uit Egypte, uit het slavenhuis, geleid.

EXODUS 13:14

4

Vreemde handelingen als geheugensteun

Het lijkt erop dat de waarde van een ritueel juist in zijn vreemdheid ligt. In zekere zin is het een onderbreking van gewone bezigheden. Er worden gedragingen ingevoerd die op zichzelf geen zin hebben, los van wat ze symboliseren. Een kind zegt niet: ‘Mama, waarom geef je me elke ochtend ontbijt?’ Omdat ik ’s morgens honger heb, daarom. Het kind hoeft zo’n vraag niet te stellen. Maar: ‘Waarom doen we hier aan tafel al dit gedoe met die speciale rituelen? Dat hoeven we toch niet te doen?’ Wel, we doen dat omdat het ons aan iets herinnert.

Geheugendeskundigen begonnen in de jaren zeventig allerlei boeken te schrijven over hoe je binnen één minuut de naam van iedereen in een kamer uit je hoofd kon leren. Ik heb die boeken gelezen toen ik jonger was. Mijn geheugen is er eigenlijk nooit beter van geworden. De methode die ze voorstelden werkte niet voor mij, waarschijnlijk om dezelfde reden waarom er iets in mij is dat rituelen niet echt weet te waarderen.

Maar het geheugensteuntje dat ze altijd gaven, was dat je, wanneer je iemands naam hoort, de klank van die naam probeert te verbinden met iets aan het uiterlijk van die persoon. Verbind de naam in gedachten met een opvallend beeld van die persoon. Stel je die persoon bijvoorbeeld voor in een belachelijke situatie die je aan de klank van de naam doet denken. Wanneer je de persoon later ziet, komt dat beeld weer boven en herinner je je de naam.

Dat werkt misschien voor sommige mensen. Mijn verstand werkt gewoon niet zo. Maar ze zeiden altijd dat hoe belachelijker en absurder het mentale beeld is, hoe beter, omdat absurde en belachelijke dingen beter in je geheugen blijven hangen. Het zijn de vreemde dingen die je niet uit je gedachten kunt zetten. Gewone, alledaagse dingen merk je misschien niet eens op, en als je ze wel opmerkt, onthoud je ze nauwelijks. Maar bizarre en buitengewone dingen blijven in je gedachten hangen.

Ik denk dat dit de waarde van rituelen is: je doet dingen die iets betekenen, maar het is niet duidelijk wat ze betekenen totdat het wordt uitgelegd, en dat wekt nieuwsgierigheid op. Als je het eenmaal ziet en de verbinding hebt gelegd, herinnert het je regelmatig aan die zaak.

5

Kerst- en paasgebruiken als rituelen

Wij die niet Joods zijn, hebben vaak bepaalde rituelen die met andere feestdagen verbonden zijn, vooral met Kerstmis of Pasen. Er zijn rituelen die helemaal nergens op slaan: paaseieren zoeken, bomen in huis halen en versieren, maretak en allerlei dingen die met verschillende feestdagen verbonden zijn geraakt. Eerlijk gezegd denk ik dat we inmiddels voldoende op de hoogte zijn om te weten dat al die dingen een heidense oorsprong hebben. De vroege kerk deed die dingen niet. Deze rituelen die we met Kerstmis en Pasen in acht nemen, zijn geen dingen die de Bijbel voorschrijft of die enige goddelijke goedkeuring hebben.

Aan de andere kant weet ik niet of ze op zichzelf verkeerd zijn. Het feit dat ze bij heidenen zijn ontstaan, betekent niet dat ze tegenwoordig nog die heidense associaties hebben. Ik weet het niet. Die dingen interesseren me niet. Het enige wat ik weet, is dat het ongewoon is om een boom in huis te halen en te versieren, en tegen mensen die Kerstmis vieren zegt dat: 'Dit is een andere tijd van het jaar.' Wanneer ik het huis binnenloop en daar een dennenboom ruik, denk ik: 'O ja, het is Kerstmis.'

Dat is het in werkelijkheid niet. Het is in werkelijkheid niet de tijd waarin Jezus geboren werd, maar het herinnert ons aan de geboorte van Christus, als dat tenminste is waaraan het ons herinnert. Natuurlijk hebben veel mensen kerstbomen zonder zelfs

maar aan Jezus te denken. Maar als je bent opgevoed om daaraan te denken, dan herinnert het ongewone van de geur van een boom in huis en van dit soort dingen je er op zijn minst aan: ‘O ja, hier is iets anders aan de hand. We vieren iets. Er is hier iets ongewoons dat we geacht worden te gedenken.’

6

Een teken op hand en voorhoofd

En zo waren deze rituelen, die God werkelijk voor de Joden had ingesteld, bedoeld om bepaalde dingen in hun gedachten te houden waarvan Hij niet wilde dat ze die zouden vergeten. Het is trouwens ook interessant wat er in vers 9 staat. Daarmee wordt het onderhouden van het Feest van de Ongezuurde Broden bedoeld:

Het zal voor jou een teken op je hand zijn en een herinnering tussen je ogen, dat wil zeggen, op je voorhoofd. Het onderhouden van deze bijzondere rituelen, die alleen Israël zou uitvoeren, was iets wat hen apart zette. Het was als iets wat op hun voorhoofd of op hun hand geschreven stond. We kennen de hand en het voorhoofd als iets wat ter sprake komt in verband met het merkteken van het beest in het boek Openbaring. Het merkteken van het beest vereist dat mensen óf zijn naam, óf zijn getal, óf zijn symbool — zijn teken — op hun voorhoofd of hun hand hebben. Maar dit idee van een teken op het voorhoofd of de hand komt eigenlijk uit het Oude Testament, en het is het tegenovergestelde van het merkteken van het beest: het merkteken van God. Het teken dat je aan God toebehoort, het teken dat Israël een bijzonder volk van God is, is dat zij het Feest van de Ongezuurde Broden onderhouden.

Later, in Deuteronomium hoofdstuk 6, werd over het onderhouden van de hele wet gezegd dat het voor hen diezelfde betekenis had. In Deuteronomium hoofdstuk 6, vers 6 en verder, staat:

Deze woorden, die ik u heden gebied, moeten in uw hart zijn.

DEUTERONOMIUM 6:6

— opnieuw: op je voorhoofd.

7

Gebedsriemen en de bedoeling van de wet

Deze geboden in het Oude Testament vormden de basis voor bepaalde gebruiken die de Joden ontwikkeld hebben en die zij nog steeds in praktijk brengen, tenminste de vrome chassidische Joden in Israël. Dat is het gebruik van de zogenoemde gebedsriemen. Een gebedsriem bestaat uit een doosje of houdertje, misschien van leer gemaakt, waarin kleine stukjes papier worden gestoken waarop gedeelten uit de Schrift staan. Die worden met een riem om het voorhoofd gebonden, als een hoofdband, met die soms cilindervormige houdertjes waarin Schriftgedeelten zitten. De Joden noemen die gebedsriemen. Of ze binden ze op hun hand of arm. Dat doen ze vanwege deze verzen. God zegt:

U moet ze als een teken op uw hand binden en ze moeten als een voorhoofdsband tussen uw ogen zijn.

DEUTERONOMIUM 6:8

Dus namen de Joden dit heel letterlijk. Ze namen Schriftgedeelten en bonden die op hun voorhoofd en hun handen.

Maar ik geloof dat ze de strekking missen. Jezus leek ook geen enkel respect voor dat gebruik te hebben. Hij maakte hen belachelijk en zei:

Al hun werken doen zij om door de mensen gezien te worden, want zij maken hun gebedsriemen breed en de kwastjes aan hun kleren groot.

MATTHEÛS 23:5

Hij zei tegen de Farizeeën — Hij had het over het uiterlijk vertoon van hun godsdienstige gedrag:

Jullie dragen brede gebedsriemen.

Je draagt echt grote, zodat de mensen weten hoeveel van de wet je op je voorhoofd meedraagt. Je draagt niet van die kleine gebedsriemen zoals de mensen die niet zo rechtvaardig zijn als jij. Jij draagt de grote gebedsriemen. Het is een soort grap. Toch deden ze het, omdat ze dit letterlijk opvatten.

Maar het is duidelijk dat Hij het niet letterlijk bedoelde. Of misschien is het niet voor iedereen duidelijk, maar dat zou het wel moeten zijn. Wat betekent het om het aan je hand of je voorhoofd te binden? Je hand staat voor je werken, de dingen die je doet. Je voorhoofd, of de plek tussen je ogen, is waar je aandacht is — je verstand en je gedachten. Wat vlak voor je ogen is, recht voor je hoofd, is waar je aandacht op gericht is. Je gedachten en je werken, je werken en je gedachten: dat zijn de twee aspecten van je leven. Wanneer God zegt:

Ik wil dat je Mijn wetten aan je handen bindt en ze voor je ogen draagt, dan is het idee:

Ik wil dat alles wat je doet en denkt altijd volledig door Mijn wetten wordt bepaald en geleid.

8

Het merkteken van meester en dienaar

Maar er is meer. Tenminste in de latere geschiedenis — en ik weet niet in hoeverre dit in de tijd van Egypte al zo was — droegen slaven vaak het brandmerk van hun meester. Het is te vergelijken met een koe die tegenwoordig het brandmerk van haar eigenaar draagt, zodat er nooit twijfel over kan bestaan van wie ze is. Slaven kregen een brandmerk op een deel van hun lichaam dat niet door kleding bedekt zou worden, zodat ze hun brandmerk niet gemakkelijk konden verbergen. Een slaaf droeg het brandmerk van zijn meester vaak op zijn hand of voorhoofd. Het merkteken van iemands meester op het voorhoofd of de hand hebben, was eenvoudigweg een manier om duidelijk te maken wie de eigenaar van die persoon was. Het was duidelijk dat zij aan deze meester toebehoorden, omdat het brandmerk van die meester duidelijk op hen te zien was.

Als je naar Openbaring hoofdstuk 13 kijkt, is dit wat daar over het merkteken van het beest staat. Het beest is het door satan geïnspireerde regeringssysteem. In Openbaring 13, vers 16, staat:

En het maakt dat men aan allen, kleinen en groten, rijken en armen, vrijen en slaven een merkteken geeft op hun rechterhand of op hun voorhoofd,

OPENBARING 13:16

— dat wil zeggen, het tweede beest —

Maar kijk naar het volgende vers, hoofdstuk 14, vers 1:

En ik zag, en zie, het Lam stond op de berg Sion, en bij Hem honderdvierenveertigduizend mensen met op hun voorhoofd de Naam van Zijn Vader geschreven.

OPENBARING 14:1

Nu hebben we twee groepen mensen met verschillende namen op hun voorhoofd. De ene groep heeft de naam van het beest, of het getal van zijn naam. Het herkenningsteken van het beest staat op hun voorhoofd. De andere groep heeft Gods Naam op hun voorhoofd. Ware christenen hebben niet werkelijk Gods Naam op hun voorhoofd geschreven. Dit is symbolisch. Het hele boek Openbaring is in symbolische beelden geschreven, en dit staat symbool voor iets.

Wat hiermee wordt gezegd, is dit: in de wereld vind je twee verschillende meesters en twee verschillende groepen slaven. Er zijn mensen die slaven van God zijn. Er zijn mensen die slaven van het systeem van de duivel zijn. Het is alsof deze slaven de naam van hun meester op hun voorhoofd getatoeëerd hebben. Het is alsof je in één oogopslag kunt zien wiens dienaar iemand is. Als je op de markt in Rome een man zag die een tatoeage op zijn voorhoofd of op zijn hand had, zag je het brandmerk van zijn meester. Alleen al door te kijken kon je gemakkelijk zien wiens slaaf hij was. Je hoefde het niet te vragen.

Zo laten ook degenen die God dienen door hun leven zichtbaar zien wiens dienaren zij zijn. Als je Gods dienaar bent, is dat te zien. Mensen zouden naar je moeten kunnen kijken en zeggen: „Dat moet daar iemand van Gods volk zijn.” Hun leven, hun gedachten en hun daden staan duidelijk in dienst van God. Wanneer je daarentegen anderen ziet, zeg je: „Zij zijn duidelijk trouw aan het systeem van de duivel.” Hun gedachten en hun daden weerspiegelen dat.

Met andere woorden, ik denk niet dat het merkteken van het beest een letterlijk merkteken is, net zomin als ik denk dat de Naam van de Vader, geschreven op de voorhoofden van de honderdvierenveertigduizend, een letterlijke Naam is die op hun voorhoofd geschreven staat. Ik geloof dat hiermee het volgende idee wordt overgebracht: dit merkteken op hun voorhoofd beeldt als het ware het duidelijke feit uit dat zij dienaren zijn van degene wiens merkteken zij volgens de tekst dragen, zoals een slaaf het brandmerk van zijn meester draagt.

Ik weet niet of die gewoonte ook in Egypte werd gevolgd, zoals later in het Romeinse Rijk, maar je zou Exodus 13:9 gemakkelijk in dat licht kunnen zien. Daar staat dat wanneer deze mensen dit Feest van de ongezuurde broden houden:

En het moet voor u als een teken op uw hand zijn, en als een herinnering tussen uw ogen, opdat de wet van de HEERE op uw lippen is, want de HEERE heeft u met sterke hand uit Egypte geleid.

EXODUS 13:9

Dat wil zeggen: het feit dat Israël zich aan deze gebruiken houdt, terwijl anderen dat niet doen, zal als het merkteken van hun Meester op hun voorhoofd en op hun hand zijn. Hun gedrag en hun gedachten onderscheiden zich van die van mensen die geen dienaren van God zijn. Het houden van het Feest van de ongezuurde broden dient, net als later in Deuteronomium 6 het houden van de hele wet, als het ware merkteken van Gods dienaren.

9

Het vrijkopen van de eerstgeborenen

Exodus 13:11 zegt:

Het zal gebeuren, als de HEERE u in het land van de Kanaänieten gebracht heeft, zoals Hij u en uw vaders gezworen heeft, en Hij het u gegeven heeft, dat u alles wat de baarmoeder opent, aan de HEERE zult afstaan. Ook alles wat de baarmoeder opent van de jongen van uw vee: de mannetjes zullen voor de HEERE zijn. Maar alles wat de baarmoeder van een ezelin opent, moet u vrijkopen met een lam. Als u het niet vrijkoopt, moet u het de nek breken. Maar wat de eerstgeborenen van uw zonen betreft, moet u allen vrijkopen.

EXODUS 13:11-13

Wat betekent dat vrijkopen? Vrijkopen betekent terugkopen. Het idee hier is dat als je vee hebt, of trouwens kinderen, het eerstgeboren mannetje van elk dier en de eerstgeboren zoon van je gezin aan God moeten worden afgestaan. Hij heeft er recht op. Doordat Hij Israël heeft verlost door hun eerstgeborenen te sparen, heeft God van nature recht op die eerstgeborenen. Wanneer dat kind of dat dier wordt geboren, sta je het daarom af aan de Heere.

Als het een dier is zoals een lam, een geit of een stier, is het gemakkelijk om te weten wat je ermee moet doen. Je offert het aan de Heere. Zo krijgt Hij de eerstgeborene. Het dier wordt een offer. Maar een mens of een onrein dier zoals een ezel kan niet aan de Heere worden geofferd. Je kunt geen ezel aan de Heere offeren. Het is een onrein dier. Je kunt je kinderen beslist niet aan de Heere offeren, maar ze zijn hoe dan ook van de Heere. Dus in plaats van hen te offeren, koop je hen vrij met een lam.

Je hebt een eerstgeboren ezel. Hoe ga je die aan de Heere geven? Je kunt hem niet offeren, maar je kunt een lam in zijn plaats stellen en in plaats daarvan het lam doden. Voor je kinderen doe je hetzelfde. Bij je kinderen heb je maar één keus, niet twee. Je

moet het kind met een lam vrijkopen. Bij een ezel hoeft dat niet. Het is mogelijk dat je meer dan genoeg ezels hebt en niet genoeg lammeren, en dat je liever de ezel verliest dan het lam. Dan dood je eenvoudigweg de ezel. Je doodt de ezel omdat je hem niet aan de Heere kunt offeren, maar je kunt hem ook niet voor jezelf houden, dus sterft hij. De eerstgeboren ezel moet óf sterven óf door een lam worden vrijgekocht.

10

Reine en onreine dieren als beelden

Wanneer we bij Leviticus komen, zal er uitgebreid aandacht worden besteed aan reine en onreine dieren. In het Nieuwe Testament lijkt het duidelijk dat reine en onreine dieren worden gezien als een geestelijke voorafbeelding van reine en onreine mensen. Dat wil zeggen: aan de ene kant mensen die voor God aanvaardbaar zijn — gelovigen, rechtvaardige mensen — en aan de andere kant mensen die voor God niet aanvaardbaar zijn, omdat ze niet rechtvaardig zijn en niet geloven. De onreine dieren zijn als de ongelovigen, en de reine dieren zijn als de gelovigen. Paulus behandelt het bijvoorbeeld op die manier wanneer hij zegt:

Vorm geen ongelijk span met ongelovigen, want wat heeft gerechtigheid gemeenschappelijk met wetteloosheid, en welke gemeenschap is er tussen licht en duisternis?

2 KORINTHE 6:14

Waar hij naar verwijst, is een wet in Deuteronomium die zegt:

U mag niet ploegen met een rund en een ezel tegelijk.

DEUTERONOMIUM 22:10

Je brengt een ezel en een rund niet samen onder hetzelfde juk. Dat doe je niet alleen om praktische redenen — en er kunnen voldoende praktische redenen zijn om dat niet te doen — maar ook om symbolische redenen. Een ezel is een onrein dier en een rund is een rein dier. Je spant ze niet samen onder één juk.

Paulus zegt dus dat jij jezelf, als christen, niet samen onder één juk moet brengen met een onreine ongelovige. Het beeld waarin het onreine dier niet samen met het reine dier onder één juk wordt gebracht, beeldt uit dat een christen en een niet-christen niet onder een ongelijk juk moeten worden samengebracht.

Toen Petrus in Joppe op het dak was, gaf God hem een visioen van onreine dieren en zei:

En er kwam een stem tot hem: Sta op, Petrus, slacht en eet!

HANDELINGEN 10:13

Met andere woorden: aanvaard deze onreine dieren. Dat heb je nog nooit eerder gedaan. Toen Petrus zei:

Maar Petrus zei: Beslist niet, Heere, want ik heb nooit iets gegeten wat onheilig of onrein is.

HANDELINGEN 10:14

zei God:

En er kwam opnieuw, voor de tweede keer, een stem tot hem: Wat God gereinigd heeft, mag u niet voor onheilig houden!

HANDELINGEN 10:15

Hij vroeg zich af: 'Waar gaat dat over?' Toen kwam hij erachter dat het over de heidenen ging. Hij beschouwde de heidenen namelijk als onrein, en hij werd geroepen om naar het huis van een heiden, Cornelius, te gaan en die heidenen in de gemeente op te nemen. De heidenen waren dus als onreine dieren. Vanuit het standpunt van de Joden waren de Joden als reine dieren.

Ik heb eerder, toen we het over Jesaja 11 hadden, gezegd dat de wolf en het lam die samen neerliggen, en het rund en de luipaard of wat het ook was die samen neerliggen, een beeld waren van heidenen en Joden: onreine roofdieren die samen met reine

huisdieren neerliggen. In de Bijbel komt het vaak voor dat dieren mensen voorstellen, en vooral dat onreine dieren zondige mensen voorstellen.

11

De ezel en het plaatsvervangende lam

Hier is dus een ezel. Het is als het ware een zondig mens. Hij stelt een zondig mens voor, en God heeft er recht op. Hij moet sterven, of er moet in zijn plaats een lam worden geofferd. Dat is natuurlijk een beeld van onze eigen verlossing. Wij worden als ezels geboren: onrein, met het oordeel en de dood voor ons, het loon van onze zonde. Maar als Jezus het Lam van God is en Hij door Zijn plaatsvervangende dood onze plaats inneemt, hoeft onze nek niet gebroken te worden. Wij kunnen worden verlost. Dat is hier het beeld. Je hebt een eerstgeboren dier dat niet geofferd kan worden. Het moet sterven of het moet worden verlost.

Maar je eerstgeboren kind kun je niet doden. Je kunt de nek van je kind niet breken. Het verlossen is dus de enige mogelijkheid die je hebt. Je moet er een lam voor offeren, want dat komt in de plaats van het offeren van je kind aan de Heere.

In vers 14 staat:

Het zal gebeuren, als uw zoon u morgen vraagt: Wat is dit? dat u tegen hem zult zeggen: De HEERE heeft ons met sterke hand uit Egypte, uit het slavenhuis, geleid. Want toen de farao zich verhardde en weigerde ons te laten gaan, gebeurde het dat de HEERE alle eerstgeborenen in het land Egypte doodde, van de eerstgeborene van de mens tot de eerstgeborene van het vee toe. Daarom offer ik aan de HEERE de mannetjes van alles wat de baarmoeder opent, maar alle eerstgeborenen van mijn zonen koop ik vrij.

EXODUS 13:14-15

12

Rituelen scheppen leermomenten

Met andere woorden, dit wordt opnieuw een leermoment. Je voert deze rituelen uit en je kind zegt: 'Ik begrijp het niet. Waarom doen we dit? Het lijkt niet nodig te zijn. Het lijkt niet bijzonder logisch. Wat is hiervan de bedoeling?' De vader zegt: 'Nou, ik ben blij dat je het vraagt. Daarom doen we het. We doen het zodat jij het zou vragen. We doen het zodat ik dit als leermoment voor je kan gebruiken. Nu ben je nieuwsgierig.'

Als je ooit lesgeeft, zul je merken dat je iemand het beste iets kunt leren wanneer diegene nieuwsgierig is. Het is alsof zijn nieuwsgierigheid een vacuüm in zijn hoofd schept dat jij kunt vullen met wat je weet, met wat je hem wilt vertellen. Als mensen niet nieuwsgierig zijn, kun je hun de interessantste dingen vertellen, maar dan blijft het niet hangen.

Veel van Jezus' onderwijs werd gegeven als antwoord op vragen die de discipelen stelden. Soms stelde Hij, voordat Hij onderwijs gaf, een sturende vraag die ze niet konden begrijpen. En wanneer ze vervolgens nieuwsgierig waren, gaf Hij hun onderwijs. Hij wist dat er momenten zijn waarop mensen iets goed kunnen leren en momenten waarop dat niet zo is. Het beste leermoment is wanneer er nieuwsgierigheid is en een verlangen om iets te weten.

Deze rituelen zorgden dus voor zulke leermomenten. Je offert dit lam voor deze ezel, en je zoon zegt: 'Waarom hebben we dat gedaan?' Nou, we deden dat zodat jij het zou vragen. We deden dat zodat jij nieuwsgierig zou worden. We deden dat zodat ik je kon vertellen wat ik je nu ga vertellen. Het herinnert ons aan iets wat God voor ons heeft gedaan en waarvan ik wil dat jij het weet.

En zo geldt van al deze rituelen:

Dit zal tot een teken zijn op uw hand en tot een band tussen uw ogen, want de HEERE heeft ons met sterke hand uit Egypte geleid.

EXODUS 13:16

13

God vermijdt de weg van de Filistijnen

Nu terug naar het verhaal, vers 17:

Toen de farao het volk had laten gaan, is het gebeurd dat God hen niet leidde langs de weg door het land van de Filistijnen, hoewel dat korter was. Want God zei: Anders zal het het volk berouwen bij het zien van oorlog en wil het naar Egypte terugkeren.

EXODUS 13:17

God zei:

Anders bedenkt het volk zich misschien als het oorlog ziet en keert het terug naar Egypte.

Daarom leidde God het volk om, langs de weg door de woestijn naar de Schelfzee. In slagorde trokken de Israëlieten uit het land Egypte.

EXODUS 13:18

Het land van de Filistijnen lag aan de meest rechtstreekse route naar Kanaän. Als je op een kaart kijkt — de meeste mensen hebben achter in hun Bijbel kaarten waarop het gebied staat — zie je dat ze, toen ze uit het noordoosten van Egypte kwamen, uit de Nijldelta, eigenlijk niet erg ver van Kanaän waren. Als ze gewoon naar het noorden waren gegaan en langs de Middellandse Zee in oostelijke richting waren getrokken, hadden ze de kust kunnen volgen en in vrij korte tijd Kanaän kunnen binnengaan, in slechts enkele dagen. Dat zou de kortere route zijn geweest.

Het probleem was dat ze dan door het land van de Filistijnen hadden moeten trekken. En bovendien hadden de Egyptenaren ook troepen gelegd in de gebieden van de Filistijnen. Als God hen langs die weg had geleid, hadden ze waarschijnlijk moeten vechten. God wist dat het geloof van deze mensen nog niet erg sterk was. Hij dacht dat

ze, als ze oorlog zagen, zouden zeggen: 'O, hier hadden we niet op gerekend. Hiervoor hebben we niet getekend. We gaan terug. We geven ons over. We willen niet gedood worden.' Ze waren tenslotte nog niet eens bewapend. Maar bovendien vond Hij dat ze nog onvolwassen waren in hun geloof. Dat hadden ze duidelijk genoeg laten zien, en ze zullen het opnieuw laten zien.

Er zal echter een tijd komen waarin ze oorlogen zullen voeren. God zal hen het land Kanaän laten binnengaan en alle stadstaten die daar liggen laten veroveren, maar eerst moeten ze leren God te vertrouwen. Ze zijn er nog niet klaar voor. Daarom neemt Hij hen niet mee langs de kortste route, waarmee ze er binnen enkele dagen zouden zijn gekomen. In plaats daarvan neemt Hij hen mee langs een route die een wat grotere omweg vormt.

Wanneer ze uiteindelijk het land binnengaan, zullen ze het niet vanuit het zuiden binnengaan, zoals ze vanzelfsprekend zouden doen als ze de kortste route namen. Ze zullen het vanuit het oosten binnengaan. Ze zullen zelfs de Jordaan moeten oversteken om binnen te komen. Dat zou niet nodig zijn als ze vanuit het zuiden via de kortste route kwamen. Maar dan zouden ze de Filistijnen en waarschijnlijk ook het Egyptische leger tegenkomen, en God rekent er eenvoudigweg niet op dat ze dat aankunnen.

Bedenk dat er in 1 Korinthe 10:13 staat:

Meer dan een menselijke verzoeking is u niet overkomen. En God is getrouw: Hij zal niet toelaten dat u verzocht wordt boven wat u aankunt, maar Hij zal met de verzoeking ook de uitkomst geven om die te kunnen doorstaan.

1 KORINTHE 10:13

Hij kende de grenzen van hun geloof en Hij dacht: 'Ik denk dat ze waarschijnlijk naar Egypte zullen terugkeren als Ik hen langs die weg meeneem. Het is voor deze mensen nog te vroeg om oorlogen te voeren, en ze hebben dat soort moed en geloof nog niet.' Daarom neemt Hij hen mee langs een andere route, in de richting van de Rode Zee. Die voert meer rechtstreeks naar het oosten en het zuiden, weg van het beloofde land.

14

Handelsroutes en de route door de Sinäi

Een groot deel van de richting waarin ze trokken, werd waarschijnlijk bepaald door de gebruikelijke handelsroutes, want een groot deel van het Sinäi-schiereiland is bergachtig. Als je met veel vee, kleine kinderen en vrouwen reist, wil je niet aan bergbeklimmen beginnen. Ik denk dat wij ons tegenwoordig, met onze moderne wegen, nauwelijks kunnen voorstellen wat voor hindernissen bergen vroeger voor reizigers vormden. In de Bijbel vormde een berg vaak eenvoudigweg een hindernis voor reizigers. Soms is een berg in de symbolische passages van de profeten eenvoudigweg een hindernis, iets waar je niet overheen kunt komen. Je kunt er wel overheen komen, maar het was heel moeilijk om hem te beklimmen.

Tegenwoordig kunnen we dwars door het land over enorme bergketens rijden zonder snelheid te minderen. We kunnen met minstens zestig mijl per uur over de bergen rijden. We hebben verharde wegen en dat soort dingen. Die hadden ze toen niet. Ze hadden geen machines om bergen te verzetten en er gladde paden doorheen aan te leggen. Met kleine kinderen bergen beklimmen is moeilijk. Zelfs als je alleen bergen beklimt, zoals sommige mensen in het weekend doen, ga je eropuit naar een plek waar geen verharde weg over de berg loopt. Je beklimt een berg in zijn natuurlijke toestand en merkt dat het vermoeiend wordt. Als je schapen, geiten, koeien, kinderen en vrouwen bij je hebt en je probeert over die bergen heen te komen, zal dat echt niet goed gaan.

Ze moesten dus de handelsroutes volgen, waar al wegen liepen die gebruikt werden. Dat betekende dat er grenzen waren aan het aantal routes dat ze konden nemen. Kaarten van de uittocht uit Egypte geven niet noodzakelijk een betrouwbare route weer, maar ze kunnen wel laten zien waar de belangrijkste handelsroutes liepen. De voornaamste Arabische handelsroute liep dwars over het Sinäi-schiereiland. Ze moesten dat schiereiland oversteken. Ze hadden dus de weg van de Filistijnen kunnen nemen, maar dat was niet wat God wilde. Daarom leidde Hij hen verder weg, naar een gebied waar minder mensen woonden en waar ze onderweg minder vijandige volken zouden tegenkomen. Hij deed dat omdat ze nog niet klaar waren voor het soort conflicten waarvoor Hij hen later zou inzetten, nadat Hij hen verder had onderwezen

in wat het betekent om op God te vertrouwen. Van veel steden waarover we zullen lezen dat ze erheen gingen, is zo goed als onbekend welke plaatsen het waren. Dit is zeer oude geschiedenis, en we hebben het over een woestijngebied waar het zand van de tijd het aanzien van de streek door de eeuwen heen vele malen heeft veranderd. Veel plaatsen die als hun legerplaatsen worden genoemd, kunnen tegenwoordig eenvoudigweg niet met enige zekerheid worden geïdentificeerd. Daarom kunnen we niet met zekerheid zeggen welke route ze namen.

Eén mogelijkheid is dat ze een vrij rechte route over het schiereiland namen en vervolgens naar het zuiden afbogen toen ze in de buurt van de Golf van Akaba kwamen. Dat lijkt mij een redelijke suggestie. Op veel kaarten in onze Bijbels zie je hen rechtstreeks naar het zuiden gaan zodra ze op het schiereiland zijn. Ze trekken langs de Golf van Suez en volgen die naar het zuiden. Maar dat komt doordat men de berg Sinaï traditioneel daar beneden, aan de punt van het schiereiland, situeert. En zo zouden ze daar zijn gekomen. Als we de traditionele locatie van de berg Sinaï niet aanvaarden — en er zijn redenen om eraan te twifelen dat dit de juiste locatie is — dan weet ik niet of er enige reden is om hen überhaupt zo ver naar het zuiden te laten gaan.

We zullen over hun route lezen, maar volgens mij kunnen de herkenningspunten langs die route waarschijnlijk niet met zekerheid worden geïdentificeerd. Daarom berust de precieze route die ze namen tot op zekere hoogte op gissingen.

15

De beenderen en geschriften van Jozef

Nu vers 19:

En Mozes nam de beenderen van Jozef met zich mee, want die had de zonen van Israël plechtig een eed laten zweren, en gezegd: God zal zeker naar jullie omzien, en dan moeten jullie mijn beenderen hiervandaan met jullie meevoeren.

EXODUS 13:19

Dit is nog een aanwijzing in Exodus dat de lezers geacht werden bekend te zijn met Genesis. Dit is de laatste afspraak aan het einde van Genesis die Jozef maakte toen hij stervende was. Hij liet zijn broeders zweren dat ze hem mee zouden nemen wanneer ze naar het Beloofde Land gingen, ook al was hij dood. Ze houden zich dus aan de eed.

Frank heeft iets geopperd wat aannemelijk lijkt. Toen ze de beenderen van Jozef meenamen, waar die dan ook bewaard werden — misschien werden ze in een koninklijk archief of een koninklijk mausoleum bewaard — zou Mozes toegang hebben tot alles wat hij wilde, aangezien de farao op dat moment zeer bereidwillig instemde met alles wat Mozes wilde doen. Hij ging naar de plaats waar de beenderen van Jozef zich naar men wist bevonden, en ze haalden ze op.

Frank heeft geopperd dat de verschillende documenten die de basis vormden voor het boek Genesis — weet je nog dat we het over al die toledots in Genesis hebben gehad? Er zijn afzonderlijke documenten die kennelijk los van elkaar geschreven zijn, misschien door verschillende personen die in het boek Genesis voorkomen — wellicht in dezelfde kist als de beenderen van Jozef bewaard werden. Samen zouden ze deze heilige verzameling van Israëls relikwieën vormen, van belangrijke zaken. Het kan zijn dat Mozes, toen ze de beenderen van Jozef ophaalden, samen daarmee ook de boekrollen ontving met deze verschillende toledots, die het boek Genesis zijn geworden. We weten dat Mozes ze op enig moment in zijn bezit had, of dat lijkt in elk geval zo te zijn. Dat is de beste theorie. Frank kan daar dus gelijk in hebben. Het lijkt mij realistisch dat die zaken samen met de beenderen van Jozef meegingen.

Zo braken zij op uit Sukkoth en sloegen hun kamp op in Etham, aan de rand van de woestijn.

EXODUS 13:20

Trouwens, Sukkoth is niet hetzelfde Sukkot, dat hutten betekent, waar Jakob in het Beloofde Land woonde. Dit is een ander Sukkoth.

16

De wolk- en vuurkolom als Gods leiding

De HEERE ging vóór hen uit, overdag in een wolkkolom om hun de weg te wijzen, en 's nachts in een vuurkolom om hun licht te geven, zodat zij dag en nacht verder konden trekken. Hij nam de wolkkolom overdag en de vuurkolom in de nacht niet weg voor de aanblik van het volk.

EXODUS 13:21-22

Kennelijk was dit één enkele zuil die er altijd was, en 's nachts gloeide die van vuur. Het kan zijn dat er voortdurend vuur in de wolk was, maar dat ze overdag door het daglicht de gloed niet zo goed konden zien. Ze zagen alleen de wolk die het vuur bedekte. Maar deze zuil wordt later de Engel van de Heere genoemd. Dat wil zeggen: God bevindt Zich in deze wolk.

De Joden van latere generaties noemden dit de Shekinahheerlijkheid. Ik weet zeker dat je het woord Shekinah weleens hebt gehoord, maar je hebt het niet in de Schrift gevonden, omdat de Bijbel de term Shekinah niet gebruikt. Het is een term die uit de Joodse traditie afkomstig is, maar er is geen reden om er bezwaar tegen te maken. Het is eenvoudigweg de benaming voor deze zichtbaar geworden heerlijkheid van God. Die leidde hen als een wolk door de woestijn en als een vuur in de nacht. Later rustte die boven het verzoendeksel in het heilige der heiligen en vervulde die de tabernakel.

Dit is de heerlijkheid van de Shekinah, zoals die soms wordt genoemd, hoewel dat, nogmaals, geen woord is dat uit de Schrift komt. Maar dit is de eerste keer dat we over de wolk lezen, en we zullen er nog meer over lezen. Aan het einde van het boek Exodus wordt ons verteld dat de Shekinah de tabernakel vulde. Later zullen we lezen dat de Shekinah, nadat de tabernakel was gebouwd, zou komen en zich zou verplaatsen.

Telkens wanneer die zich verplaatste, moesten de Israëlieten hun kamp opbreken, de tabernakel afbreken, hem op wagens zetten en de wolk volgen naar de volgende plek. Ze bleven verder trekken totdat de wolk stilhield. Dan zeiden ze: „Goed, hier slaan we

ons kamp op.” Ze richtten op die plek het kamp, de tabernakel en alles op, totdat de wolk zich weer verplaatste. De wolk kon de volgende dag of de volgende week verder trekken, of misschien bleef hij daar maandenlang.

Voor het grootste deel weten we niet hoelang ze in elk kamp verbleven. Er waren blijkbaar 42 verschillende kampplaatsen tijdens hun reizen door de woestijn die in het boek Numeri worden opgesomd. Misschien brachten ze op sommige daarvan maar één dag door, of misschien brachten ze gemiddeld een jaar op elk ervan door. Dat is moeilijk te zeggen, maar het was onvoorspelbaar. Ze moesten de wolk volgen, net zoals wij de leiding van de Heilige Geest moeten volgen. Want de Heilige Geest gaat ons niet van tevoren voortdurend vertellen wat we zullen gaan doen. Hij leidt ons alleen naar de volgende stap. En wanneer Hij Zich verplaatst, moeten wij de volgende aanwijzingen volgen die Hij ons heeft gegeven en daar dan ons kamp opslaan totdat Hij ons meer aanwijzingen geeft.

Dat was wat de Israëlieten moesten doen: God volgen. God was hun Gids door de woestijn, hoewel Mozes ook ervaring in de woestijn had, omdat hij daar eerder 40 jaar had gewoond. Zelf zou hij een goede gids door de woestijn zijn, maar God was Degene Die hun vertelde waar ze hun kamp zouden opslaan en al zulke dingen.

17

De ligging van de doortocht door de zee

Nu komen we natuurlijk bij het meest dramatische deel van het verhaal, en dat is de doortocht door de Rode Zee. Hoofdstuk 14:

Toen sprak de HEERE tot Mozes: Spreek tot de Israëlieten en zeg dat zij terugkeren en hun kamp opslaan voor Pi-Hachiroth, tussen Migdol en de zee, voor Baäl-Zefon. Daartegenover moet u uw kamp opslaan, bij de zee. De farao zal dan van de Israëlieten zeggen: Zij zijn in het land verdwaald. De woestijn heeft hen ingesloten. En Ik zal het hart van de farao verharderen, zodat hij hen achtervolgt. Dan zal Ik ten koste van de farao en ten koste van heel zijn leger geëerd worden, zodat de Egyptenaren zullen weten dat Ik de HEERE ben. En zo deden zij.

EXODUS 14:1-4

Dus gingen ze naar Pi-Hachiroth. Nogmaals, de precieze ligging is niet bekend, en daar bestaan zeer uiteenlopende opvattingen over. Als de berg Sinaï, de plaats waar ze naartoe reisden, bij of vlak bij het zuidelijke uiteinde van het Sinaï-schiereiland ligt, zoals volgens de traditionele locatie het geval zou zijn, dan gingen ze in de ene richting. Maar als de berg Sinaï in Midian lag, aan de overkant van de Golf van Akaba, dan zou hun richting anders zijn. Ze gingen ofwel naar het zuiden, ofwel oostwaarts over het schiereiland, en daardoor zouden hun kampplaatsen uiteraard op verschillende plekken liggen.

Bij de doortocht door de Rode Zee, of zoals het Hebreeuws het noemt, de Rietzee, is het niet duidelijk of ze de Golf van Suez of de Golf van Akaba overstaken. Volgens de traditionele locatie van de Sinaï staken ze de Golf van Suez over, die dan de Rode Zee wordt genoemd. Volgens de alternatieve locatie, waarbij de berg Sinaï in Midian ligt, staken ze aan de andere kant van het schiereiland de Golf van Akaba over.

Persoonlijk geef ik op dit moment, op grond van het bewijs dat ik heb gezien en zonder te beweren dat ik alles weet, de voorkeur aan de opvatting dat de berg Sinaï in Midian lag. Als dat juist is, dan waren ze, toen ze Pi-Hachiroth bereikten, vrijwel helemaal aan de overkant van het schiereiland en klaar om de Golf van Akaba over te steken.

Hoelang ze daarover deden, weten we niet. We weten wel dat ze dag en nacht reisden.

Met vrouwen en vee zou dat nog steeds een langzame tocht zijn. Maar van mensen die alleen overdag reizen, kan doorgaans worden aangenomen dat ze misschien ongeveer 20 mijl per dag afleggen. Als ze dag en nacht reisden, konden ze misschien 40 of zelfs 50 mijl per dag afleggen. Dan moesten ze wel grote haast hebben, de dieren hard voortdrijven en de kinderen 's nachts in de wagens laten slapen.

Er wordt ons niet verteld hoeveel dagen het hun kostte. Als ze de Golf van Akaba overstaken, zou het erop lijken dat zij in hoofdstuk 14, vers 1, het grootste deel van hun reis oostwaarts over het schiereiland al achter de rug hadden. Maar als ze de Golf van Suez overstaken, dan waren ze natuurlijk nog niet erg ver gekomen. Ze waren het Sinaï-schiereiland nog niet echt binnengetrokken. Zo groot is het verschil van mening. Ik weet niet of we de kwestie kunnen beslissen op grond van al het bewijs dat door de verschillende partijen in het debat wordt aangevoerd, hoewel ik op dit moment neig naar Midian als locatie van de berg Sinaï.

18

De farao zet de achtervolging in

Toen de koning van Egypte verteld werd dat het volk gevlucht was, keerde het hart van de farao en zijn dienaren zich tegen het volk, en zij zeiden: Hoe hebben we dit kunnen doen, dat wij Israël uit onze dienst hebben laten gaan?

EXODUS 14:5

Dat had hij moeten weten. Hij was degene die hun had gezegd dat ze moesten vertrekken.

Dat was een zeer grote arbeidsmacht. Alle bouwprojecten zouden abrupt tot stilstand moeten komen, omdat hun arbeidskrachten net vertrokken waren. De farao had blijkbaar een kort geheugen en herinnerde zich niet waarom hij hen had laten gaan. Waarom hebben we dit gedaan? Nou, er waren een paar heel sterke redenen om dat te doen. Weet je dat niet meer? Je zoon is gestorven, je gewassen zijn verwoest, alles in je hele land is verwoest. Daarom heb je het gedaan. Maar hij begint te denken: als we deze samenleving weer willen opbouwen, hebben we al die slaven nodig om ons daarbij te helpen. We moeten hen terughalen.

Hij spande zijn strijdwagen in en nam zijn volk met zich mee. Hij nam ook zeshonderd van de beste strijdwagens mee, ja, alle strijdwagens van Egypte, met op elk daarvan officieren.

EXODUS 14:6-7

Blijkbaar waren de uitgelezen strijdwagens misschien de zwaarst gepantserde strijdwagens. Misschien waren het de snelste. Misschien werden ze getrokken door de sterkste paarden. Maar er waren ook heel veel andere strijdwagens die niet tot de uitgelezen strijdwagens behoorden. Het leger van de farao had veel strijdwagens. Waarschijnlijk flankeerden die 600 hem terwijl hij in zijn eigen strijdwagen reed. Hij werd waarschijnlijk omringd door zijn 600 uitgelezen strijdwagens, want dat zou de beste manier zijn om hem in een veldslag te beschermen. Toen was hij blijkbaar klaar voor de strijd.

Er staat in vers 8:

Want de HEERE verhardde het hart van de farao, de koning van Egypte, zodat hij de Israëlieten achtervolgde. Maar de Israëlieten waren door een opgeheven hand geleid. De Egyptenaren, met al de paarden en strijdwagens van de farao, en zijn ruiters, en zijn leger achtervolgden hen en haalden hen in waar zij hun kamp hadden opgeslagen, bij de zee, bij Pi-Hachiroth, voor Baäl-Zefon.

EXODUS 14:8-9

Nogmaals, ik ga niet proberen deze plaatsen met zekerheid te identificeren. Het is niet het allerbelangrijkste, hoewel het wel belangrijk zou zijn als we ze konden identificeren. Het zou ons beslist vertellen welke route ze namen. Juist doordat ze niet met zekerheid te identificeren zijn, blijft er twijfel bestaan over de route.

19

Israëls angst en Gods reddingsbelofte

Toen de farao dichtbij gekomen was, sloegen de Israëlieten hun ogen op, en zie, de Egyptenaren trokken achter hen aan. Toen werden de Israëlieten zeer bevreesd en riepen tot de HEERE,

EXODUS 14:10

Er kwamen dus niet alleen strijdagens achter hen aan, maar ook de cavalerie en de infanterie van Egypte.

en zij zeiden tegen Mozes: Waren er in Egypte geen graven, dat u ons hebt meegenomen om in de woestijn te sterven? Hoe hebt u dit met ons kunnen doen door ons uit Egypte te leiden? Was dit niet wat wij in Egypte al tegen u zeiden: Laat ons met rust, laten wij de Egyptenaren maar dienen? Want het is beter voor ons de Egyptenaren te dienen dan in de woestijn te sterven.

EXODUS 14:11-12

Nou, zo dachten ze er destijds niet precies over, maar ook zij hebben een kort geheugen.

Maar Mozes zei tegen het volk: Wees niet bevreesd, houd stand, zie het heil van de HEERE dat Hij vandaag nog voor u zal bewerken! Want de Egyptenaren die u vandaag ziet, zult u tot in eeuwigheid niet meer terugzien.

EXODUS 14:13

Jullie hebben 215 jaar lang naar deze Egyptenaren gekeken. Kijk nog één keer heel goed naar hen. Dit is de laatste keer dat jullie ook maar een van hen zullen zien, en niemand zal hen ooit nog levend zien.

De HEERE zal voor u strijden, en ú moet stil zijn.

EXODUS 14:14

Daar heb je je „hou je mond”. Stop met klagen, zwijg en kijk wat God gaat doen.

Toen zei de HEERE tegen Mozes: Wat roept u tot Mij? Spreek tot de Israëlieten en zeg dat zij opbreken. En u, hef uw staf op, strek uw hand uit over de zee en spleit hem doormidden, zodat de Israëlieten door het midden van de zee op het droge kunnen gaan.

EXODUS 14:15-16

Er zijn in het verhaal enkele aanwijzingen dat ze zich in een situatie bevonden waarin de zee de enige kant was die ze op konden, omdat er aan weerszijden bergen waren. Als je een van de voorgestelde routes naar Midian volgt, zie je dat ze vrijwel rechtstreeks naar het oosten gingen, dwars over het Sinaï-schiereiland. Daarna bogen ze naar het zuiden af, waarschijnlijk vanwege de route die ze moesten nemen door de bergen en dat soort dingen. Terwijl ze naar het zuiden trokken, kwamen ze op een plaats waar ze ingesloten waren. Ze bevonden zich in een dal met aan weerszijden zeer steile bergen, de Egyptenaren kwamen van achteren aan, en vóór hen lag niets anders dan de Golf

van Akaba, de zee. Ze konden niet opzij en ze konden niet terug, omdat de Egyptenaren daar waren. Als ze ergens heen wilden, moesten ze zwemmen of door de zee lopen. God koos voor die laatste mogelijkheid. Ze zouden dus vooruitgaan, dwars door het water.

Hij zegt in vers 17:

20

God verhardt en beschermt met de wolk

En Ik, zie, Ik zal het hart van de Egyptenaren verharden, zodat zij achter hen aan gaan. Ik zal geëerd worden ten koste van de farao en ten koste van heel zijn leger, ten koste van zijn strijdwagens en ten koste van zijn ruiters.

EXODUS 14:17

Met andere woorden, geen enkele Egyptenaar zou zo dom zijn om met zijn strijdwagen de zeebodem op te rijden wanneer hij aan weerszijden die muren van water ziet. Hij zal weten dat hier een wonder plaatsvindt en dat dit wonder aan de kant van Israël staat, niet aan de kant van de Egyptenaren. Maar hun harten moeten verhard worden om hen dom genoeg te maken om Israël daadwerkelijk de zee in te achtervolgen.

Dan zullen de Egyptenaren weten dat Ik de HEERE ben, als Ik geëerd zal worden ten koste van de farao, ten koste van zijn strijdwagens en ten koste van zijn ruiters.

EXODUS 14:18

Dan gaat het over de Engel van God Die vóór het leger uitging — dat is hier de wolkkolom.

Toen verliet de Engel van God, Die vóór het leger van Israël uitging, Zijn plaats en ging achter hen aan. Ook de wolkkolom verliet de plaats vóór hen en ging achter hen staan.

EXODUS 14:19

Ze hadden de wolkkolom niet nodig om hen te laten zien waar de zee was. Ze konden zonder de wolkkolom voorwaartsgaan. In plaats daarvan ging de wolkkolom achter hen staan om hen te beschermen. Hij ging van voor hen weg en stond achter hen. Zo kwam hij tussen het legerkamp van de Egyptenaren en het legerkamp van Israël in te staan. De Egyptenaren hadden hun kamp opgeslagen. Ze waren hen aan het achtervolgen, maar blijkbaar was de afstand zo groot dat ze die niet in één dag konden afleggen. Ze moesten hun kamp opslaan. Zo was er een legerkamp van de Egyptenaren en een legerkamp van Israël.

De Egyptenaren sloegen 's nachts hun kamp op, zoals ieder verstandig volk zou doen, want er waren geen lichten. Het was te donker om te reizen. In iedere oorlog moest je 's nachts gewoon ophouden met vechten of achtervolgen, omdat het te donker was, tenzij het volle maan was. Het kwam eenvoudigweg niet bij mensen op om 's nachts te reizen. Dus sloegen zij 's nachts hun kamp op, maar Israël trok dag en nacht verder. Israël kon in de loop van de nacht ontkomen, en de Egyptenaren wisten niet dat dit gebeurde. Ze namen namelijk aan dat de Israëlieten ook hun kamp hadden opgeslagen, omdat deze wolk hun het zicht benam.

Zo kwam hij tussen het legerkamp van de Egyptenaren en het legerkamp van Israël in te staan.

Hij kwam tussen het leger van Egypte en het leger van Israël. De wolk was duisternis en tegelijk verlichtte hij de nacht. De een kon niet in de nabijheid van de ander komen, heel de nacht.

EXODUS 14:20

Israël had licht van het vuur in de wolk, wat betekende dat ze konden reizen en in beweging konden blijven. Aan de kant van de Egyptenaren was het donker. De wolk maakte het donker waar zij waren. Het was dezelfde wolk.

Dit is al vanaf zeer vroege tijden door de kerkvaders als illustratie gebruikt om de functie van de gelijkenissen van Jezus te beschrijven: hoe de gelijkenissen de discipelen inzicht gaven, maar de waarheid verborgen hielden voor degenen die geen discipelen waren. Voor de ene groep was de wolkkolom donker en voor de andere licht. Zo maakten ook dezelfde uitspraken van Jezus het Koninkrijk van God duidelijk aan Zijn discipelen, die de geheimenissen mochten kennen. Tegelijkertijd hielden die uitspraken de waarheid verborgen voor de menigten, aan wie dat voorrecht niet gegeven was.

21

De Rietzee en de diepte van het water

Toen strekte Mozes zijn hand uit over de zee, en de HEERE liet de zee die hele nacht wegvloeien door een krachtige oostenwind. Hij maakte de zee droog, en het water werd doormidden gespleten.

EXODUS 14:21

Wat hier de zee wordt genoemd, wordt in onze Bijbels van oudsher vertaald als de Rode Zee. In het Hebreeuws is het Yam Sup, en Yam Sup betekent Rietzee. Sommige geleerden hebben gemeend dat het helemaal niet werkelijk ging om wat wij de Rode Zee noemen, en zelfs niet om enige andere zee, maar om een moerassig gebied dat plaatselijk de Rietzee werd genoemd, een plek waar riet groeit in ondiep water. Riet groeit niet op de bodem van de oceaan. Het groeit in ondiep water. Omdat het dus de Rietzee wordt genoemd, zeggen sommigen dat het misschien een ondiep, moerassig gebied was waar ze doorheen trokken.

Het feit dat er wordt gezegd dat een sterke oostenwind het water vaneenscheidde en de bodem drooglegde, heeft geleid tot het idee dat er niet veel water kan zijn geweest om op die manier door de wind te worden weggedreven. Een wind die sterk genoeg was om het water van een oceaan vaneenscheiden, zou tenslotte te sterk zijn geweest voor de Israëlieten om overeind te blijven. Hij zou hen tegen de grond hebben geblazen. Ze zouden op hun buik naar de overkant hebben moeten kruipen, omdat de wind te sterk zou zijn geweest.

Daarom is aangevoerd dat dit misschien een moerassige inham van de Rode Zee was. Misschien was het eb. Misschien stond er maar een paar centimeter water en kon een sterke wind daar een droog gedeelte vormen waar ze doorheen konden lopen. Dit is een vrij gangbare gedachte bij mensen die geneigd zijn het wonderbaarlijke te ontkennen.

Zoals je je onmiddellijk kunt voorstellen, zou een gelovige daartegen inbrengen dat God de Egyptenaren duidelijk in hetzelfde water liet verdrinken. Daarom is het moeilijk voor te stellen dat de Egyptenaren zo slecht toegerust waren om te overleven dat ze, als ze tot hun enkels in het water kwamen te staan, om zich heen zouden slaan en verdrinken. Toen in hoofdstuk 15 het lied over hun nederlaag werd gezongen, wordt er feitelijk beschreven hoe

De watervloeden hebben hen bedolven, zij zijn als een steen in de diepten gezonken.

EXODUS 15:5

Het was diep water waarin ze stierven. Hoewel we niet precies weten waar de oversteek plaatsvond, was het water diep genoeg om het einde te betekenen van de Egyptenaren die hen daar volgden.

22

De landbrug en de muren van water

Sterker nog, zoals we eerder hebben opgemerkt: als de berg Sinaï aan de oostkant van de Golf van Akaba lag, in Midian, dat nu Saoedi-Arabië is, dan bevindt zich daar onder water een landbrug die is ontdekt en gefotografeerd. De zee aan weerszijden van deze landbrug is ongeveer anderhalve kilometer diep, zo'n vijftienhonderd meter. Maar deze landbrug komt omhoog en is, voor zover ik begrijp, ongeveer anderhalve kilometer breed, en loopt dwars door de Golf van Akaba. Normaal gesproken staat hij onder tamelijk diep water, maar dat water is niet zo diep als aan weerszijden ervan.

Het is bijna alsof die zeebodem daar een topografische gesteldheid heeft waarin de voorzienigheid duidelijk zichtbaar is, waarvan God wist, en de wolk leidde de Israëlieten precies naar die plek. Toen Hij de zee uiteendreef, is het mogelijk dat het water boven die landbrug eigenlijk niet erg diep was. Maar toen het water terugkwam, kan het de Egyptische strijdswagens aan weerszijden het diepere water in hebben gespoeld, als het met kracht kwam aanzetten. Misschien heeft het hen zijwaarts gedreven. Ik doe maar een gok, want al onze geografische speculaties hierover blijven natuurlijk speculaties. Maar goed, het water week uiteen en de Israëlieten trokken de hele nacht door de zee.

Vers 21:

Toen strekte Mozes zijn hand uit over de zee.

De zee week terug. Vers 22:

Zo gingen de Israëlieten midden in de zee op het droge. Het water was voor hen aan hun rechter- en linkerhand een muur.

EXODUS 14:22

De uitspraak dat het water een muur vormde, roept bij ons ook beelden op zoals die in de film *The Ten Commandments* van Cecil B. DeMille. Ik denk dat ieder van ons die film heeft gezien. Daarom kunnen we ons dit tafereel niet voorstellen zonder voor ons

te zien wat we in de film zagen: die enorme muren van water aan weerszijden. Dat is waarschijnlijk wat daar wordt beschreven. Waarschijnlijk is het precies zo gebeurd.

Er is echter ook geopperd, en het is het overwegen waard, al maakt het niet veel verschil, dat de woorden dat het water aan weerszijden een muur vormde niet noodzakelijk betekenen dat daar zulke enorme muren stonden. Het woord 'muur' betekent in de Hebreeuwse literatuur soms gewoon een bescherming. Van God wordt gezegd dat Hij een beschermende muur voor Zijn volk is. Het is mogelijk dat er wordt gezegd dat zij tijdens hun overtocht niet van opzij konden worden aangevallen, omdat daar de zee was. De zee was aan weerszijden als een beschermende muur. Als zij zouden worden aangevallen, moest dat van achteren gebeuren. Maar ik denk dat het beeld dat wij uit de film *The Ten Commandments* hebben, waarschijnlijk niet ver afstaat van het juiste beeld van het water als een muur aan elke kant.

23

De Egyptenaren rijden de zee in

Vers 23:

De Egyptenaren achtervolgden hen en kwamen hen achterna, met al de paarden van de farao, zijn strijdwagens en zijn ruiters, tot in het midden van de zee.

EXODUS 14:23

Dat lijkt mij echt heel dom om te doen.

Maar het gebeurde bij het aanbreken van de dag, dat de HEERE in de vuur- en wolkkolom neerzag op het leger van de Egyptenaren, en Hij bracht het leger van de Egyptenaren in verwarring.

EXODUS 14:24

Je krijgt hier het beeld dat Hij Zich in deze wolk bevindt en op de Egyptenaren neerkijkt.

Hij liet de wielen van hun wagens wegzakken en liet ze met moeite vooruitkomen. Toen zeiden de Egyptenaren: Laten wij voor Israël vluchten, want de HEERE strijdt voor hen tegen de Egyptenaren.

EXODUS 14:25

Dat lijkt me nogal logisch. Als de wielen van de strijdagens eraf vallen, zou het voor de paarden behoorlijk moeilijk zijn om die wagens zonder wielen voort te slepen met de berijders erin. [Vertalersnoot: Greggs uitleg volgt hier de Engelse vertaling „He took off their chariot wheels”; de aangehaalde HSV heeft „Hij liet de wielen van hun wagens wegzakken”.]

Ze beseften dat wel een beetje laat. Ik zou denken dat ze het hadden beseft toen het water uiteenweek en ze zagen dat de zee een weg voor Israël had gemaakt. Maar ze zagen het pas toen de wielen van hun strijdagens eraf vielen. Toen beseften ze dat ze diep in de problemen zaten. Tenslotte konden die kinderen van Israël daar te voet doorheen trekken. De Egyptenaren hebben dus misschien gedacht dat ze genoeg tijd hadden om hun strijdagens naar de overkant te krijgen, aangezien zij zich sneller voortbewogen. Maar toen de wielen van hun strijdagens eraf vielen, beseften ze: volgens mij zitten we hier vast, en volgens mij doet iemand dit met ons. Volgens mij is het God Die tegen de Egyptenaren strijdt.

24

De ondergang van het Egyptische leger

Toen zei de HEERE tegen Mozes: Streck uw hand uit over de zee, zodat het water terugkeert over de Egyptenaren, over hun strijdwagens en over hun ruiters. Mozes strekte zijn hand uit over de zee, en tegen het aanbreken van de morgen vloeiده de zee terug naar zijn oorspronkelijke plaats, terwijl de Egyptenaren het water tegemoetvluchtten. Zo stortte de HEERE de Egyptenaren midden in de zee.

EXODUS 14:26-27

Dat is vreemd. De Egyptenaren vluchtten erin terwijl het water neerkwam. Je zou denken dat ze eruit zouden vluchten. Maar blijkbaar was de colonne Egyptenaren lang genoeg dat sommigen die zich in de zee bevonden hun wielen eraf zagen vallen, inzagen dat ze in moeilijkheden waren en eruit wilden. Ondertussen kwam het achterste deel van de colonne de zee nog steeds in.

Want toen het water terugvloeiده, bedolf het de strijdwagens en de ruiters van het hele leger van de farao, die hen in de zee achternagekomen waren. Niet een van hen bleef er over.

EXODUS 14:28

Het lijkt erop dat ook de farao stierf, hoewel er alleen over de legers van de farao wordt gesproken. Het is mogelijk dat hij hen de zee in stuurde en zelf erbuiten bleef. We hebben geen rechtstreekse uitspraak over de dood van de farao. Maar bij gebrek aan uitspraken die het tegendeel zeggen, lijkt het mij dat ook de farao zelf stierf.

Maar de Israëlieten gingen op het droge, midden door de zee. Het water was voor hen een muur aan hun rechter- en linkerhand. Zo verlost de HEERE Israël op die dag uit de hand van de Egyptenaren. En Israël zag de Egyptenaren dood aan de oever van de zee liggen.

EXODUS 14:29-30

Als dat zo is, kunnen we begrijpen hoe ze hun wapenrusting en wapens konden meenemen. Deze lijken waren op de kust aangespoeld. Ze hadden hun wapenrusting aan en hun wapens bij zich. Daarom kon Israël zich bewapenen voor de veldslagen die zouden volgen.

Toen zag Israël de machtige hand die de HEERE tegen de Egyptenaren gekeerd had, en het volk vreesde de HEERE en geloofde in de HEERE en in Mozes, Zijn dienaar.

EXODUS 14:31

Daar stoppen we. Het is jammer dat we hoofdstuk 15 nu niet kunnen behandelen, want het vormt in zekere zin de climax hiervan. Maar we zullen erop terug moeten komen. Hoofdstuk 15 bevat meer dan alleen het lied van Mozes. Aan het eind van het hoofdstuk vinden enkele belangrijke gebeurtenissen plaats. Daar zal ik veel commentaar op moeten geven, dus we komen terug op hoofdstuk 15.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Exodus 13:1-2
- Exodus 13:3-4
- Exodus 13:5-10
- Exodus 13:14
- Deuteronomium 6:6
- Deuteronomium 6:8
- Mattheüs 23:5
- Openbaring 13:16
- Openbaring 14:1
- Exodus 13:9
- Exodus 13:11-13
- 2 Korinthe 6:14
- Deuteronomium 22:10
- Handelingen 10:13
- Handelingen 10:14
- Handelingen 10:15
- Exodus 13:14-15
- Exodus 13:16
- Exodus 13:17
- Exodus 13:18
- 1 Korinthe 10:13
- Exodus 13:19
- Exodus 13:20
- Exodus 13:21-22
- Exodus 14:1-4
- Exodus 14:5
- Exodus 14:6-7
- Exodus 14:8-9
- Exodus 14:10
- Exodus 14:11-12
- Exodus 14:13
- Exodus 14:14
- Exodus 14:15-16
- Exodus 14:17

- Exodus 14:18
- Exodus 14:19
- Exodus 14:20
- Exodus 14:21
- Exodus 15:5
- Exodus 14:22
- Exodus 14:23
- Exodus 14:24
- Exodus 14:25
- Exodus 14:26-27
- Exodus 14:28
- Exodus 14:29-30
- Exodus 14:31

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.